
EPURĂRILE POLITICE ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ ÎN ROMÂNIA ANULUI 1945. CAZURI PARTICULARE

de **Florin Georgescu**

În condițiile accentuării presiunii politice a Partidului Comunist Român începând cu 23 August 1944, cu scopul sporirii ponderii în guvern și a demisiei din cadrul primului Guvern prezidat de generalul C. Sănătescu (23 august - 3 noiembrie 1944) a reprezentanților formațiunii politice amintite și ai Partidului Social Democrat pe 18 octombrie 1944, s-a ajuns la imposibilitatea funcționării structurilor guvernamentale la nivel central și local.

Obținerea, ca urmare a acestor presiuni politice inițiate de Frontul Național Democrat în cadrul celui de al doilea guvern al generalului Constantin Sănătescu (4 noiembrie - 5 decembrie 1944) și în guvernul generalului Nicolae Rădescu (6 decembrie 1944 - 5 martie 1945) a vicepreședinției cabinetului, a unei treimi din portofoliile ministeriale și a unor subsecretariate de Stat, printre care și acela pentru Administrație din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, deținut de un important reprezentant al comuniștilor, respectiv Teohari Georgescu, a determinat modificarea în sensul dorit de Partidul Comunist a normelor legislative privind epurările din administrația de Stat.

Sporirea ponderii în guvern a Frontului Național Democrat, alianță politică dominată de Partidul Comunist, a determinat și inițierea unor acțiuni de elaborare a unor noi legi și de modificare în sensul dorit de comuniști a celor anterior intrate în vigoare, un astfel de act normativ vizând și problematica purificării politice atât a administrației publice centrale cât și locale.

Trecând la studierea unor cazuri particulare ale aspectului purificării administrației publice locale, o importantă categorie de documente este reprezentată de deciziile ministeriale emise de către departamentele componente ale guvernelor care s-au succedat la conducerea României începând cu 23 august 1944.

Aceste decizii, aprobate pe baza legislației pentru purificarea administrației publice, adoptate în anii 1944-1945, aveau în vedere îndepărtarea pe criterii politice din structurile administrației publice locale a unor categorii de funcționari, între aceștia regăsindu-se: notari comunali, pretori, șefi de serviciu, contabili, alți angajați ai instituțiilor administrației Statului.

Dinamica epurărilor politice din administrația locală va fi reflectată cu ajutorul documentelor de arhivă, a unor decrete regale și a unor decizii ministeriale de licențiere din serviciu a funcționarilor publici din sectorul administrativ amintit.

Îndreptându-ne atenția spre instituțiile publice județene, supuse unei accentuate epurări, vom analiza respectivul proces apelând la o serie de decizii ministeriale și documente inedite, prezente în fondurile arhivistice.

O importantă categorie de documente cercetate este aceea a deciziilor ministeriale și a decretelor regale care privesc purificarea administrației publice la nivelul județean.

Astfel, un prim județ, selectat dintre unitățile teritorial-administrative ale țării și care sunt reflectate în cadrul surselor documentare referitoare la purificarea administrației publice în plan județean, este Brăila.

Între structurile administrației publice locale supuse purificării pe criterii politice s-a aflat și Primăria Municipiului Brăila.

Pentru a exemplifica vor fi menționate două decizii ministeriale și un decret regal, cu specificația că dintre numeroșii funcționari cuprinși în respectivele decizii, au fost selectați cei din Brăila deoarece deciziile de epurare la care au fost supuși pot să fie corelate cu alte documente de arhivă descoperite și care fac referire la respectivii salariați, aceste coordonate fiind păstrate și în ceea ce privește analiza purificării politice a administrației publice din alte județe pentru care documentele de arhivă prezente sunt semnificative pentru acest proces.

Totodată, prin prezentarea deciziilor ministeriale menționate, ca și prin celelalte documente care vor fi puse în lumină, vor fi reflectate etapele procesului de purificare și reacțiile funcționarilor licențiați din serviciu pe criterii politice.

O etapă importantă în procesul epurărilor politice a constituit-o informarea ministrului afacerilor interne de către instituțiile în subordine și care cuprindeau funcționari supuși licențierii din serviciu.

O astfel de informare este și Adresa nr. 5037/12 mai 1945 a Primăriei Municipiului Brăila, transmisă lui Teohari Georgescu, în calitatea sa de ministru al departamentului menționat.

Documentul, prezent în fondurile de arhivă, cuprinde un tabel realizat în conformitate cu legea nr. 217 din martie 1945 privind purificarea administrațiilor publice, pe baza avizului comisiei de purificare instituită prin Ordinul nr. 3300 A.A./13 aprilie 1945 al ministrului de Interne.

Adresa consemnează „că, la Primăria Municipiului Brăila, nu au fost funcționari care în prezent sunt transferați la alte instituții și sub regimul de dictatură au săvârșit fapte ce se încadrează în art. 2 din Legea de Epurație”¹

În ceea ce privește tabelul, acesta cuprinde o listă cu funcționarii aparținând Primăriei Municipiului Brăila și Întreprinderilor Comunale Brăila, fiind specificate ca rubrici: numele și prenumele, gradul actual, observații.

Din cele prezentate la rubrica Observații rezultă că toți cei cuprinși în tabel erau consemnați ca fiind membrii ai Mișcării Legionare dar li se acordau circumstanțe atenuante care variau de la funcționar la funcționar, unii înscriindu-se chiar în Partidul Comunist, așa cum este cazul șefului de birou Constantin Spânu și a omului de serviciu Radu Badiu, ambii din cadrul Întreprinderilor Comunale Brăila.

Etapă finală consta în elaborarea și publicarea în Monitorul Oficial a deciziilor ministeriale de epurare, în acest caz particular fiind vorba de decizia nr. 21.078 A/2 august 1945 și de decizia nr. 21.080 A/2 august 1945, publicate în Monitorul Oficial nr. 178 din 8 august 1945.

Astfel, prin decizia nr. 21.078 A/2 august 1945² a Ministerului Afacerilor Interne, se prevedea îndepărtarea din serviciu a funcționarului Sava Șerban, împieगत fără gradații, din cadrul Primăriei Municipiului Brăila.

Această decizie a fost completată prin decizia nr. 21.080 A/2 august 1945³ și care cuprindea și o serie de funcționari din cadrul structurilor Primăriei Municipiului Brăila și de la Întreprinderile Comunale locale: subșefi de birou, împieगत, intendenți, un ajutor contabil și un om de serviciu.

Interesant de remarcat este faptul că toți aceștia au fost îndepărtați din serviciu în condițiile în care dispuneau de circumstanțe atenuante, așa cum reiese din Adresa nr. 5037/12 mai 1945, prezentată anterior.

În ceea ce privește decretul regal cu nr. 2519/13 august 1945, publicat în Monitorul Oficial nr. 241/22 octombrie 1945, acesta cuprindea, între funcționarii administrației locale din țară, și pe arhitectul Constantin Niculcea, inspector general și șef al Serviciului Tehnic al Primăriei Municipiului Brăila, prezent cu circumstanțe atenuante și în tabelul evidențiat anterior și anexat Adresei nr. 5037/12 mai 1945.

Îndepărtarea din serviciu a respectivului funcționar administrativ a fost adusă la cunoștința Primăriei Municipiului Brăila prin Adresa cu nr. 21.084 A/27 octombrie 1945, trimisă de către Direcția Administrației de Stat din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, prin care forul administrativ local era informat

¹ A.N.I.C., *Fondul Ministerului Afacerilor Interne. Direcția Administrației de Stat (1928-1949)*, Dosar 130/1945, vol. II, f. 191.

² *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 178/8 august 1945, p. 6908.

³ *Idem*, p. 6898 - 6907.

„că D-l Niculcea Constantin, arhitect inspector general de la acea Primărie, a fost îndepărtat din serviciu pe temeiul legii No. 217/945, prin Înaltul Decret Regal No. 2519/945 publicat în Monitorul Oficial No. 241 din 22 Octombrie a.c.

Comunicându-vă cele ce preced, vă rugăm să luați urgente măsuri de executare”⁴.

Îndreptându-ne atenția spre județul Buzău, este de menționat că și această entitate teritorial-administrativă a cunoscut un accentuat proces de purificare pe baza legii nr. 217 din 1945.

Un prim document supus analizei este Adresa nr. 5503/17 mai 1945, trimisă Direcției Administrației de Stat din Ministerul Afacerilor Interne de către Serviciul Administrativ al Prefecturii județului Buzău.

Adresa cuprinde 3 tabele de funcționari, înaintate Ministerului Afacerilor Interne în conformitate cu ordinul telegrafic nr. 3300/1945, emis de acest departament guvernamental. Respectivii funcționari se înscriau în prevederile legii nr. 217 din 1945, după cum reiese din prezentarea respectivelor tabele.

În conformitate cu articolul 2 al actului normativ menționat, tabelul nr. 1 cuprinde 4 notari care își desfășurau activitatea în cadrul a 4 unități administrative ale județului Buzău⁵.

După cum se observă din cele prezentate în cadrul rubricii *Activitatea desfășurată în mișcarea legionară*, toți cei 4 notari au fost membri sau simpatizanți ai Mișcării Legionare și au participat la rebeliunea din ianuarie 1941, însă se menționează că datorită supravegherii exercitate asupra lor nu au mai desfășurat nici un fel de activitate.

În cadrul rubricii *Observații* erau prevăzute și sancțiunile aplicate celor 4 notari în conformitate cu articolul 2 al legii nr. 217/martie 1945:

- **Alexandrescu Gheorghe** - îndepărtare din serviciu;
- **Rădulescu Constantin** - îndepărtat din serviciu pe timp de o lună de zile, fără nici o indemnitate;
- **Sânpetru Teodor** - îndepărtat din serviciu pe timp de o lună de zile, fără nici o indemnitate;
- **Dumitru Zamfir** - îndepărtat din serviciu pe timp de o lună de zile, fără nici o indemnitate.

Tabelul nr. 2 cuprinde 4 funcționari (1 pretor, 1 notar și 2 camerişti) care se încadrau în prevederile articolul 5 al legii nr. 217/1945, fiind numiți între 6 septembrie 1940 și 23 august 1944⁶.

⁴ A.N.I.C., *Fondul Ministerului Afacerilor Interne. Direcția Administrației de Stat (1928-1949)*, Dosar 132/1945, vol. I, f. 102.

⁵ *Idem*, Dosar 130/1945, vol. I, f. 125.

⁶ *Ibidem*, f. 124.

În ceea ce privește motivațiile îndepărtării din serviciu a celor 4 funcționari administrativi, acestea nu aveau un caracter politic evident, așa cum se observă din studierea celor cuprinse în rubrica *Observații* a tabelului secund:

- **Budu Mihail** – „*Totdeauna notat cu nota «satisfăcător». A dat dovadă că nu și-a însușit cunoștințele necesare funcțiunii sale atât de importante, nefăcând nici un progres. Dă dovadă de incapacitate, neglijență în serviciu, rău coleg, nu se poate încadra în spiritul vremii, abuziv. A fost dat afară din armată ca ofițer activ pentru incapacitate*”⁷.
- **Olteanu Constantin** – „*Îndepărtat pe baza motivelor din dec. M. nr. 33267/945*”⁸.
- **Bordeianu Mihail** – „*Element nesupus. A avut permisii de care a abuzat, depășindu-le cu multe zile. În aceste condiții nu este necesar serviciului*”⁹.
- **Cristica R. Andrei** – „*Element vicios, bețiv, nu se ține de serviciu, bănuț și de alte incorectitudini, nesupus față de funcționari*”¹⁰.

Al treilea tabel include un număr de 35 de salariați ai administrației publice, care se încadrau în prevederile articolului 6 al legii nr. 217, pentru purificarea administrației publice. Toți cei cuprinși în acest tabel, după cum se observă din rubrica *Avizul Comisiei*, au fost licențiați din serviciu pe motivul că, fie nu îndeplineau vârsta legală în momentul numirii, fie nu îndeplineau condițiile de studii, fiind neștiutori de carte, în această situație aflându-se camerista Radu Aurora din cadrul Prefecturii județului Buzău. După cum se observă, cele consemnate în cadrul rubricii respective nu aveau caracter politic, tabelul 3 fiind evidențiat pe considerentul prezentării documentului în integralitatea sa¹¹.

Cele cuprinse în această adresă au fost concretizate prin îndepărtarea din serviciu pe baza unor decizii ministeriale ale Ministerului Afacerilor Interne a unora dintre funcționarii care activau în cadrul Prefecturii județului Buzău.

Astfel, prin decizia nr. 21.080 A/2 august 1945, erau îndepărtați din posturi o serie de funcționari administrativi din țară, printre care și cei 4 salariați cuprinși în cadrul Tabelului nr. 1 al Adresei cu nr. 5503/17 mai 1945, prezentată anterior.

O altă decizie a Ministerului Afacerilor Interne a fost cea cu nr. 21.078 A/2 august 1945, aceasta prevăzând, în conformitate cu dispozițiile articolelor 5 și 7 din legea nr. 217/1945, pentru purificarea administrațiilor publice, îndepărtarea din funcțiile deținute a 3 dintre angajații cuprinși în Tabelul 2 al

⁷ *Ibidem*, f. 124.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, f. 126.

Adresei din 17 mai 1945, respectiv Olteanu Constantin, notar în comuna Odăile din județul Buzău, Bordeanu Mihail și Cristica R. Andrei, cameriști în cadrul Prefecturii județului Buzău.

O etapă importantă în desfășurarea procesului epurărilor politice a fost cea prin care cei supuși licențierii din serviciu prezentau o serie de documente în sprijinul susținerii faptului că nu au desfășurat acțiuni incriminate de prevederile articolului 2 al legii nr. 217 din martie 1945.

Pentru a exemplifica, vom avea în vedere cazul particular al notarului Constantin Rădulescu din comuna Pleșcoi, județul Buzău, respectivul funcționar prezentând astfel de documente în cursul anchetei desfășurate asupra sa în legătură cu propria activitate politică.

Un important document îl reprezintă Adresa nr. 9551 din luna august a anului 1945, trimisă de către Serviciul Administrativ al Prefecturii județului Buzău, Direcției Administrației de Stat din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Adresa constituie o informare a Ministerului coordonat de Teohari Georgescu cu privire la „*cererea D-lui Rădulescu Constantin, notarul comunei Pleșcoi, înreg. sub Nr. 9551/1945, și luând cunoștință de deciziunea Dvs. Nr. 21080/1945, publicată în Monitorul Oficial Nr. 178 din 8 August 1945, unde susnumitul figurează printre pedepsiții cu punerea în disponibilitate, aceasta ca urmare a tablourilor de epurație întocmite de această Prefectură și înaintate Dvs. cu raportul nostru Nr. 5503 din 17 Mai 1945, avem onoare a vă ruga să binevoiți a decide*”¹².

Anexa acestei informări cuprinde o serie de documente prin care notarul Rădulescu Constantin dorea să-și demonstreze neimplicarea în acțiunile politice incriminate de articolul 2 al legii privind purificarea administrațiilor publice, intrată în vigoare în primăvara anului 1945:

1. o *Declarație* din partea locuitorilor comunei Joseni, județul Buzău, acesta fiind domiciliul notarului înainte de a ocupa respectiva funcție;
2. un *Certificat* emis de către Primăria comunei Pleșcoi, având nr. 72/8 ianuarie 1945.

În conformitate cu articolul 9 al legii nr. 217/1945, ministrul departamentului căruia îi aparținea respectivul funcționar, în speță Ministerul Afacerilor Interne, „*putea dispune încunoștințarea celui cercetat pentru a-și face apărarea prin memorii*”¹³.

În cadrul acestei prevederi legale se înscrie și memoriul notarului Constantin Rădulescu în încercarea de a-și demonstra neparticiparea la acțiuni politice incriminate de articolul secund al legii 217 din 1945.

¹² *Idem*, Dosar 130/1945, vol. II, f. 162.

¹³ *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 74/30 martie 1945, p. 2434.

Încă din paragraful 2 al memoriului, notarul în cauză declară că nu a desfășurat acțiuni politice incriminate de articolul 2 al legii nr. 217/martie 1945: „Nu am făcut parte și nici nu am activat niciodată în vreo mișcare cu caracter legionar, fascist, hitlerist, paramilitar sau de alt fel, - nici nu am nutrit, nici slujit vreodată sentimente ca acestea în scopul de a submina, sau aduce vreun folos celor străini de interesele țării”¹⁴.

Constantin Rădulescu, devenit notar în urma susținerii unui examen în iunie 1941 și fiind numit în funcție în comuna Pleșcoi din județul Buzău, prezintă motivul pentru care în anul 1945 a fost pus în disponibilitate: „Îmi reamintesc că în anul 1941, înainte de a ocupa funcția de notar, venind în concediu în comună, m-am întâlnit cu șeful de post - subsemnatul fiind în uniformă de ofițer – nu am fost salutat de către acesta, fapt pentru care i-am făcut observație, iar acesta ca răzbunare, m-a trecut pe tabelul de legionari al postului și apoi a trimis acest tabel Legiunii de jandarmi”¹⁵.

Astfel, se observă, din cele cuprinse în memoriul prezentat, că punerea în disponibilitate se efectua și pe considerente subiective și de ordin personal, care nu se înscriau în litera și spiritul legii existente, această modalitate de aplicare a legii fiind demonstrată și de relatarea notarului Constantin Rădulescu, prezentată în paragraful anterior.

Licențierea din serviciu reprezenta un moment de cumpănă și cu consecințe imprevizibile într-un moment când urmările celui de al II-lea război mondial impuneau în mod cu totul special existența unui anumit venit din care orice salariat să poată duce o viață decentă în condițiile date.

Având în vedere excluderea sa din corpul funcționarilor publici, notarul Constantin Rădulescu consemnează în memoriul său: „Datorită acestei împrejurări defavorabile mie, am ajuns în situația grea de astăzi să fiu pus în disponibilitate, ca apoi să sufăr, atât eu cât și soția și un copilăș, în aceste timpuri grele ...”¹⁶

Finalizarea procesului de epurare pe criteriile politice consta fie în adoptarea unei noi decizii de punere definitivă în disponibilitate a funcționarilor respectivi, fie de revenire asupra disponibilizării pe baza documentelor prezentate de funcționari în susținerea nevinovăției.

În cadrul celei de a doua variante se înscrie și notarul Constantin Rădulescu care, pe baza documentelor prezentate Ministerului Afacerilor Interne, evidențiate anterior, dorea să demonstreze faptul că nu poate fi inculpat pe baza articolului 2 al legii 217.

¹⁴ A.N.I.C., *Fondul Ministerului Afacerilor Interne. Direcția Administrației de Stat (1928-1949)*, Dosar 130/1945, vol. II, f. 168.

¹⁵ *Ibidem*, f. 168-169.

¹⁶ *Ibidem*, f. 169.

Prin urmare, având în vedere documentele justificative primite și luate în considerare de către Ministerul Afacerilor Interne, a fost adoptată o nouă decizie, cu nr. 24.376 A/31 decembrie 1945, prin care se revenea „în parte asupra deciziei noastre No. 21080 A. din 2 August 1945, anulându-se punerea în disponibilitate a D-lui Rădulescu Constantin, notar, de la Primăria Pleșcoi, jud. Buzău, care se îndepărtează din serviciu, cu reținerea totală a salariului pe timp de 1/una/lună, începând de la data de 8 August 1945, data publicării în Monitorul Oficial a deciziei ministeriale No. 21080 A./945”¹⁷.

În cele din urmă, Direcția Administrației de Stat din cadrul Ministerului Afacerilor Interne informa instituția unde activa funcționarul supus cercetării, cu privire la decizia adoptată.

Un astfel de document este și Adresa nr. 24.376 A/5 ianuarie 1946, trimisă de către Direcția Administrației de Stat, Prefecturii județului Buzău care era informată că „s-a revenit în parte asupra deciziei No. 21080 A./945, anulându-se punerea în disponibilitate a D-lui Rădulescu Constantin, notarul comunei Pleșcoi jud. Buzău, care a fost îndepărtat din serviciu pe timp de o lună, spre știință și conformare”¹⁸.

Concluzionând, prin prezentarea și analizarea documentelor, s-a dorit surprinderea procesului epurărilor politice sub două aspecte:

1. aspectul privind licențierea definitivă din serviciu a unor funcționari administrativi;
2. aspectul referitor la revenirea asupra deciziilor de disponibilizare din serviciu a unor categorii de funcționari administrativi ca urmare a existenței unor dovezi prezentate de aceștia de neimplicare în acțiuni incriminate de legislația privind purificarea administrației publice, adoptată în perioada 1944 – 1945.

Analiza aplicării în anul 1945 a legislației cu privire la epurările pe criterii politice în administrația publică locală demonstrează intenția Partidului Comunist, care treptat își sporise influența în cadrul structurilor administrative de Stat, de a înlătura din interiorul acestor structuri pe funcționarii care se opuneau sau intenționau să se opună comunizării treptate a țării.

Subordonarea instituțiilor statale de către formațiunea politică sprijinită de către Uniunea Sovietică era condiția obligatorie pentru ca preluarea totală a controlului în toate domeniile de activitate de către Partidul Comunist să devină o realitate, contribuind astfel la instaurarea regimului partidului unic în România.

Procesul epurărilor pe criterii politice desfășurat în cadrul structurilor administrației publice locale a reprezentat, alături de purificarea politică în celelalte domenii de activitate, unul dintre mijloacele eficiente de preluare și

¹⁷ *Ibidem*, f. 151.

¹⁸ *Ibidem*, f. 154.

consolidare a puterii Partidului Comunist Român, obiectivul final fiind acela al impunerii în totalitate a propriei voințe politice, fapt realizat până în 1948.

**LES EPURATIONS POLITIQUES
DANS L'ADMINISTRATION PUBLIQUE LOCALE
EN ROUMANIE DE L'ANNEE 1945.
CAS PARTICULIERS**

Résumé

La Roumanie avait été englobée dans la sphère d'influence de l'Union Soviétique et du point de vue politique après 23 Août 1944.

Des nouveaux dirigeants roumains ont adoptée une législation répressive dans tous les domaines d'activités.

La législation en matière d'épuration d'administrations d'état, adoptée entre 1944 et 1945 et les décisions ministérielle ont représenté pour le milieu politique roumain l'inauguration du procès de l'instauration du régime de « démocratie populaire » dans le notre pays.

Par cette la nouvelle législation les autorités ont préconisé l'exclusion des toutes les personnes qui sentaient le besoin de s'exprimer libre et contre des mesures antidémocratiques adoptées par les autorités soutenu par l'Union Soviétique.

Dans l'année 1945 les autorités ont élaboré la plus important loi organique dans le domaine de purification de l'administrations publique, respectivement la Loi no. 217, publiée dans le *Moniteur Officiel* no. 74/30 mars 1945.

Le procès d'épuration politique dans le domaine d'administration publique, a été déclenché pour détruire toutes les formes d'opposition anticommuniste dans la sphère d'administration publique, par l'élimination des dirigeants et fonctionnaires administratives suivants: les directeurs, d'inspecteurs administratives, les préfets, les sous-préfets, les notaires publiques, les maires, les fonctionnaires départementales et communales.

Tous des lois d'épuration d'administrations d'état ont représenté la première route vers de la destruction d'opposition anticommuniste et l'épuration des fonctionnaires administratives a contribué à la formation « d'homme nouveau » de type soviétique.